

LAUSUNTO EDUSKUNNAN SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Asia: HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016
Teema: Nuorisotakuun toteuttaminen ja etsivä nuorisotyö

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö (HDL) kiittää kutsusta tulla kuultavaksi nuorisotakuun toteuttamista ja etsivää nuorisotyötä koskien. Lähetämme oheisena HDL:n puheenvuoron pääkohdat koskien sivistysvaliokunnan kuulemistilaisuutta 22.10.2015.

Etsivän nuorisotyön tulevaisuus vaikuttaa tuhansien nuorten elämään

Helsingin Diakonissalaitos on toteuttanut ja ollut kehittämässä nykymuotoista etsivää nuorisotyötä seitsemän vuoden ajan. Etsivä nuorisotyö on vaikuttavaksi ja kustannustehokkaaksi osoitettu työmuoto. Etsivät tavoittavat valtakunnallisesti vuosittain nykyään lähes 20 000 opiskelun ja työelämän ulkopuolella olevaa nuorta. Monet näistä nuorista ovat kokonaan ilman tarvittavaa tukea ja palveluja. Etsivän työn tuella heistä merkittävä osa pääsee kiinni koulutukseen tai työhön. Helsingin Diakonissalaitos on huolissaan siitä, että hallituksen talousarviossa vuodelle 2016 nuorisotakuun toteuttamiseen varatut määrärahat vähentyvät ja vaikuttavaksi osoitettujen työmuotojen ja niiden kohderyhmään kuuluvien nuorten tulevaisuus näyttää siksi entistä heikommalta.

Ennen vaaleja kaikki nykyiset hallituspuolueet korostivat nuorisotakuun merkitystä ja sen jatkamisen tärkeyttä. Myös uudessa hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2016 korostetaan sekä etsivää nuorisotyön että työpajatoiminnan vaikuttavuutta. Talousarviossa todetaan, että etsivää työtä ja työpajatoimintaa tullaan kehittämään entistä asiakaslähtöisemmin vastaamaan vielä paremmin nuorten tarpeisiin. Etsivän nuorisotyön kehittäminen on yksi hallitusohjelman painopisteistä, mutta työmuodon rahoitus pienenee vuonna 2016 aiemmasta vuodesta kuusi miljoonaa euroa. Tämä kuilu on kurottava umpeen esimerkiksi Veikkauksen voittovarojen kohdentamisella etsivään nuorisotyöhön. On muistettava, että etsivän nuorisotyön resurssien vähentäminen vaikuttaa talousarviovuoden aikana tuhansien sellaisten Suomessa asuvien nuorten elämään, joille tarvittaessa myös nuoren kotiin jalkautuva etsivä työ on ainoa kanava sosiaalista toimintakykyä vahvistaviin palveluihin sekä koulutukseen ja työelämään. Esimerkiksi Vamoksen etsivät ovat löytäneet seitsemän vuoden aikana Helsingissä satoja kotiinsa syrjäytyneitä nuoria, joita muut palvelut eivät ole tavoittaneet.

Valtakunnallisen kattavuuden lisäksi taattava paikallisten etsivien riittävä määrä

Vaikka etsivä nuorisotyö ei ole kunnille velvoittavaa, arvioidaan talousarviossa etsivän työn kattavuuden nousevan kattamaan kaikki kunnat vuoden 2016 aikana. Samalla asiakasmäärien arvioidaan laskevan 20 % työntekijäresursseihin kohdistuvien leikkauksien takia. Valtakunnallinen kattavuus on kannatettava suunta, mutta Helsingin Diakonissalaitos on huolissaan paikallisten etsivien riittävästä resursoinnista. Valtakunnallinen kattavuus ei tarkoita sitä, että jokaisessa kunnassa olisi nuorten tarpeisiin nähden riittävä määrä etsiviä nuorisotyöntekijöitä.

Esimerkiksi Helsingin suhteen on tiedostettava kaupungin erityisasema, sillä noin viidennes työn ja opiskelun ulkopuolella olevista nuorista asuu Helsingissä, mutta noin 500 etsivästä vain 20

työskentelee pääkaupungissa. Heistä yli puolet ovat järjestöjen työntekijöitä ja loput tekevät rajatumpaa etsivää työtä joko toisen asteen oppilaitoksissa tai alaikäisten parissa. Tämä tarkoittaa sitä, että laajalle kohderyhmälle suunnattu etsivä työ on Helsingissä vaakalaudalla.

Työntekijäkohtaisen valtioavustuksen vähentyminen vaarantaa järjestöjen mahdollisuuden tuottaa etsivää nuorisotyötä

Etsivän nuorisotyön valtionavustukset laskevat Aluehallintoviraston valtionavustuksen hakuohjeen mukaan nykyisestä 30 000 eurosta 25 000 tai 20 000 euroon työntekijältä vuodessa. Tämä asettaa järjestöt vaikeaan asemaan etsivän nuorisotyön tuottajina. Talousarvion valossa näyttää vahvasti siltä, että järjestöjen on löydettävä uusia tapoja rahoittaa toimintaa, jotta etsivän nuorisotyön tuottaminen olisi taloudellisesti mahdollista. Nykyinenkään valtionavustus ei riitä kattamaan edes henkilöstökuluja. Uusien linjausten jälkeen valtionavustus kattaisi maksimissaan puolet työn kokonaiskustannuksista.

Esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitos on vuosina 2010–2015 käyttänyt etsivään nuorisotyöhön lähes 400 000 euroa omarahoitusta. Valtionavustuksina on saatu 1 400 000 euroa. Vamoksen etsivään nuorisotyöhön on ohjautunut kaikkiaan noin 3000 nuorta ja edellä mainituilla resursseilla on tuettu pitkäkestoisesti noin 2000 nuorta, joista 65 % on päässyt kiinni koulutukseen, työelämään tai niihin valmentaviin toimenpiteisiin vuoden sisällä työn aloittamisesta. Jos uusia rahoitusmalleja ei löydy, jää toiminnan toteuttamisen aiheuttamista kustannuksista noin puolet palveluntuottajan maksettavaksi. Järjestöille tämä muutos on kestämaton.

Huomio vaikuttavien mallien skaalaamiseen

Talousarviossa todetaan, että nuorisotakuuta uudistetaan yhteisötakuun suuntaan. Yhteisötakuun käsitettä ei kuitenkaan toistaseksi ole missään kattavasti avattu. Talousarviossa ollaan oikeassa, että "[k]iristynyt taloustilanne kasvattaa nuorten välistä eriarvoisuutta ja edellyttää uudenlaisia ratkaisuja nuorisotyössä ja politiikassa." On kuitenkin syytä todeta, että näitä uusia ratkaisuja ei ole toistaiseksi juurikaan avattu. Uusien mallien kehittämisen ohella huomio tulisi kääntää olemassa olevien vaikuttaviksi ja kustannustehokkaiksi osoitettujen kokonaisvaltaisten mallien skaalaamiseen.

Esimerkiksi Vamos on kuluneen vuoden aikana laajentanut toimintaansa Turkuun ja Kuopioon ja malli on osoitettu skaalautuvaksi ja eri kuntien tarpeisiin muotoiltavaksi. Vamos on yhdistänyt etsivän nuorisotyön havaintojen pohjalta yksilö- ja ryhmävalmennuksen laajaan sosiaalisesti kuntouttavien palvelujen ekosysteemiin, johon on liitetty kunnan ja muiden järjestöjen tuottamia nuorten tarvitsemia palveluja. Vamoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus on osoitettu sekä nuorten hyvinvoinnin vahvistumisen että taloudellisten vaikutusten osalta.

Vaikeimmassa asemassa olevat nuoret ovat linjausten keskeisimmät kärsijät

Helsingin Diakonissalaitos korostaa, että nuorisotakuun toteutuminen ontui jo edellisellä hallituskaudella, eivätkä tuki ja resurssit kohdentuneet riittävästi heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin. Suurin ongelma nuorisotakuun tavoitteiden toteutumiselle on sosiaalisesti kuntouttavien toimenpiteiden puute sekä päihde- ja mielenterveyspalveluiden riittämättömyys. Nuorisotakuu

on tuonut esimerkiksi uuden väylän toisen asteen opintoihin, mutta todellista pahoinvointia ja huono-osaisuutta sen avulla ei ole onnistuttu riittävästi kitkemään.

Nuorisotakuun onnistumisen kynnykskysymys onkin se, että nuorille tulisi tarjota riittävästi intensiivisiä sosiaalisesti kuntouttavia palveluja ja luottohenkilö, joka tukee heitä kokonaisvaltaisesti yli hallintokuntarajojen. Etsivä nuorisotyö ja siihen yhdistetyt sosiaalisesti kuntouttavat ryhmätoiminnot tarjoavat toimivan ratkaisun tähän haasteeseen. Ilman etsivää työtä moni tuen tarpeessa oleva nuori ei päädy palvelujen piiriin ja ilman sosiaalisesti kuntouttavia ryhmätoimintoja monen nuoren pääsy koulutukseen ja työelämään on lähes mahdotonta. Siksi näiden työmuotojen resursoimisessa ja uudelleen organisoimisessa tulee käyttää hyvää harkintaa.

Lisäksi on todettava, että nuorten huono- osaisuutta ja syrjäytymistä tulisi ehkäistä huomattavasti nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Leikkaukset jotka koskevat lapsiperheitä, päivähoidtoa ja peruskoulua näkyvät myöhemmin nuorten lisääntyvänä huono-osaisuutena. Lopuksi toteamme, että hallituksen suunnittelemat leikkaukset osuvat kipeimmin juuri niihin nuoriin, jotka eniten tukea tarvitsisivat.

Jarmo Kökkö
diakoniajohtaja
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö

Minna Latonen
vt. palvelualuejohtaja/Vamos-palvelut
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö

Olli Alanen
erityisasiantuntija/Vamos-palvelut
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö